

Säädösehdotusten vaikutusarviointien toteutuminen – nykytila ja kehittämistarpeet

Petri Virtanen
toimitusjohtaja, Itsenäisyyden juhlavuoden lastensäätiö
hallintotieteen professori, Vaasan yliopisto

itla

Lapsivaikutusten arviointi kansallisessa päätöksenteossa

- Lapsivaikutusten arvioinnilla tarkoitetaan lapsiin kohdistuvien vaikutusten ennakointia ja seurantaa erilaisten päätösten ja toimenpiteiden yhteydessä.
- Lapsivaikutusten arviointia voidaan tehdä ennakkoarviointina päätöksentekoa ennen, prosessiarviointina toimeenpanon yhteydessä sekä seuranta-arviointina.
- Lapsivaikutusten arviointi muodostaa osan ihmisvaikutusten arviointia.

Itla on kuluvan vuoden aikana julkaissut kaksi raporttia lapsivaikutusten arvioinnista

- Ensimmäinen (julkaistu 4. kesäkuuta) kohdistui kansalliseen tilanteeseen.
- Toinen (julkaistu 23. lokakuuta) keskittyi vertaamaan Suomen tilannetta kolmeen verrokkimaahan (Uusi-Seelanti, Ruotsi, Skotlanti), joita pidetään lapsimyönteisen yhteiskunnan globaaleina esimerkkeinä.

→ **itla.fi/aineistot**

Kokemukset esimerkkimaista nostavat esille mm. seuraavat seikat:

- Lapsivaikutusten arvioinnilla on tarkastelumaissa tiivis kytkös sekä YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen että maan lapsistrategiaan.
- Lapsivaikutusten arviointimallin suunnitteleminen, levittäminen ja ylläpitäminen on tarkastelumaissa keskitetty lähtökohtaisesti yhdelle toimijalle.
- Lapsen oikeuksien holistinen toteutuminen tapahtuu parhaiten eri toimijoiden yhteistyönä.
- Lapsivaikutusten arvioinnin oppaissa ja käytännöissä korostetaan, että arviointi tulee toteuttaa hyvin aikaisessa vaiheessa, jotta sen tulokset voidaan aidosti huomioida ehdotuksen valmistelussa.
- Lapsivaikutusten arvioinnin tueksi tarvitaan ajantasaista tietoa.

Yhteenveto
Suomen tilanteesta:

- Lapsivaikutusten arvioinneilta näyttää puuttuvan selkeä poliittinen tahtotila, osaaminen ja toimintakulttuuri.
- Ihmisvaikutusten arviointia vaikeuttaa Suomessa konkreettisen ohjeistuksen ja ministeriöiden yhteistyön puuttuminen.[1]
- Lapsivaikutuksia on viime vuosina Suomessa arvioitu kattavimmin hallituksen esityksissä, jotka vaikuttavat suoraan ja suureen joukkoon lapsia tai nuoria.
- Julkisen politiikan budjetointia ei ole laajassa mittakaavassa arvioitu lapsivaikutusten näkökulmasta.
- Lapsi- ja perhejärjestöillä on ollut suuri merkitys tähän mennessä lapsivaikutuksen osaamisen kasvattamisessa.
- Ministeriöiden välinen yhteistyö olisi tärkeätä sen vuoksi, että lapsivaikutukset kohdistuvat usein usean ministeriön hallinnonalalle.

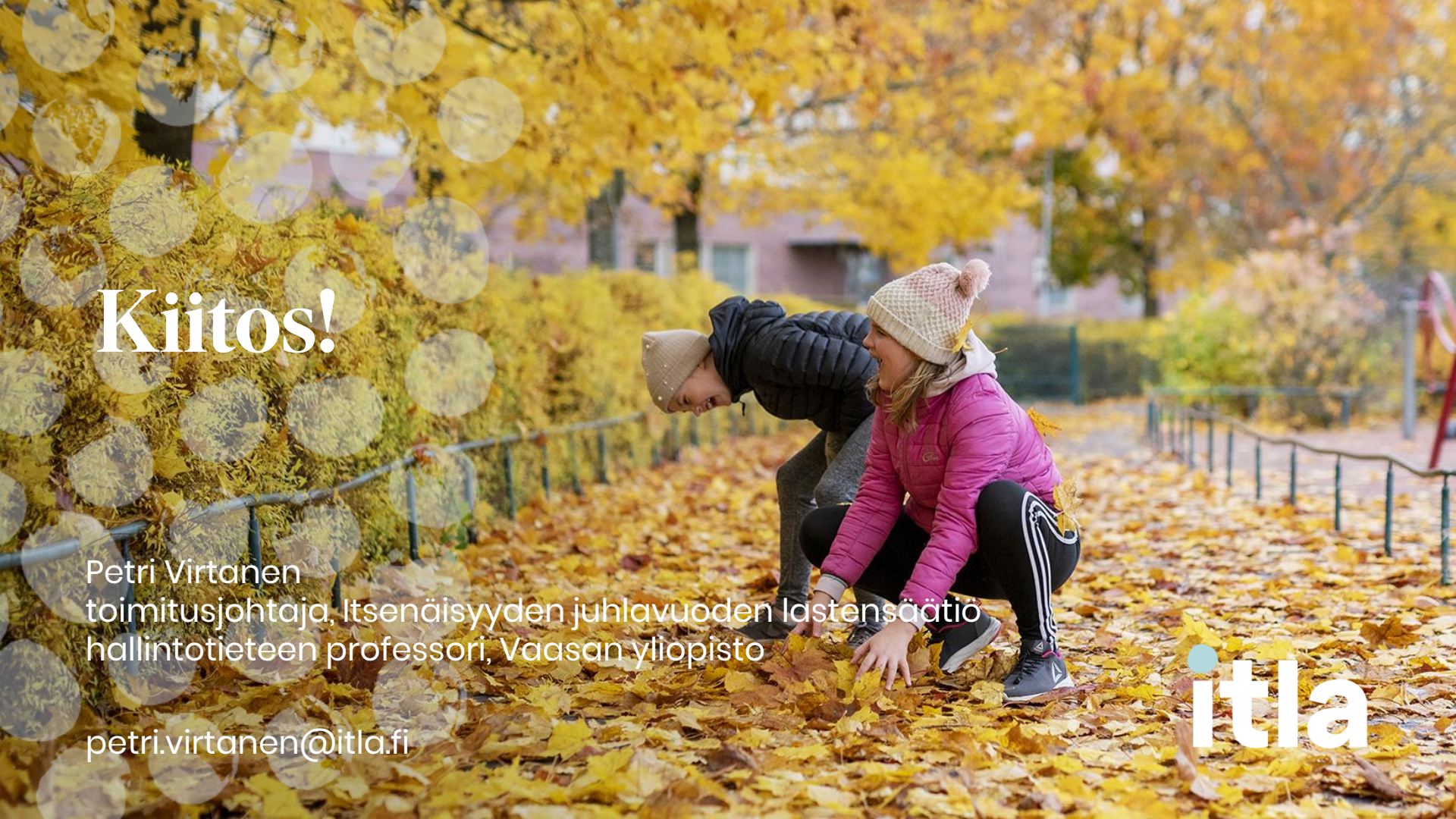
[1] Ministeriöiden välinen yhteistyö olisi tärkeätä sen vuoksi, että lapsivaikutukset kohdistuvat usein usean ministeriön hallinnonalalle.

itla

Lapsivaikutusten arvioinnin kehityskohteet Suomessa

- Siirtyminen yksittäisistä vaikutuslajeista ihmisvaikutusten arviointiin.
- Siirtyminen yksittäisten päätösten arvioinnista kokonaisuuksien arviointiin.
- Siirtyminen päätösesitysten arvioinnista politiikkavaihtoehtojen arviointiin.
- Siirtyminen lapsivaikutusten ennakkoarvioinnista lapsivaikutusten seurantaan.
- Siirtyminen lapsipolitiikan asiantuntijoiden kuulemisesta lasten osallistamiseen.
- Siirtyminen lapsistrategian ja lapsivaikutusten arvioinnin yhteen kytkemisen.
- Siirtyminen lapsivaikutusten arviointien aktiiviseen julkaisemiseen ja niistä aktiivisesti viestimiseen.
- Lapsivaikutusten arvioinnin menettelytapojen suunnittelun sekä hyvien käytäntöjen levittämisen ja ylläpitämisen keskittäminen yhdelle vastuutoimijalle.

itla

Kiitos!

Petri Virtanen
toimitusjohtaja, Itsenäisyyden juhlavuoden lastensäätiö
hallintotieteen professori, Vaasan yliopisto

petri.virtanen@itla.fi